

УДК 351:321:[659.3+316.7]:005

DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2\(4\)-327-339](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2(4)-327-339)

Ситник Григорій Петрович, доктор наук з державного управління, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, Президент наукової установи ГО “Академія національної безпеки”, професор кафедри державного управління філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 01033, Київ, вул. Володимирська, 60, к.326. тел.: (044)-239-31-23, e-mail: sgp1000@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-3083-5733>

ІНФОРМАЦІЙНА КОМПОНЕНТА КРИТИЧНИХ (НАЗВИЧАЙНИХ) СИТУАЦІЙ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація. Показано, що загрози державній безпеці зумовлені різними факторами, для системної активізації яких існують ефективні методи, які передбачають використання інформаційних технологій, зокрема, так званих “кольорових” революцій. Вони мають за мету генерування критичних ситуацій, характерною особливістю яких є стрімке зростання напруженості між суб’єктами соціальних взаємодій, що призводить до трансформації потенційних небезпек державній безпеці у реальні. При цьому визначальними рисами та причинами таких ситуацій сьогодні є зростання ролі масових комунікацій та нових технологій їх генерування. Аналіз наукового доробку дозволив дійти висновку, що інформаційний компонент державної безпеки не існує поза межами соціальних взаємодій в процесі яких між їх учасниками здійснюється обмін інформацією. Їх вплив один на одного може бути як позитивний, так і негативний, оскільки основою взаємодії може бути як спільність, так і розбіжність інтересів та цілей її учасників, що породжує проблему ідентифікації небезпек державній безпеці. Встановлено, що традиційно система державної влади спиралася на економічні ресурси та організоване насильство, але сучасна її структура ґрунтується на інтелекті, тому інформація стала визначальним джерелом влади, а інформаційний простір атрибутом буття держав, через що принципово важливим є захищеність інформаційної компоненти державної безпеки. Тому який би соціальний клас не перебував при владі, володіння переважною часткою економічного багатства не гарантує йому державну владу, оскільки важливим чинником стабільного перебування при владі є стійкість соціального порядку, руйнація якого є основною небезпекою для держави, тому його підтримка є її головною функцією та обумовлює її право на використання силового компоненту влади. Доведено, що має місце зростання впливу на систему влади засобів масової інформації та комунікацій, які часто продукують потік

суперечливих образів, символів, фактів, тому чим більше інформації використовується системою управління, тим складнішим може стати отримання уявлення про те, що відбувається насправді. Водночас показано, що реальністю стали інформаційні війни з використанням новітніх інформаційних технологій основними цілями яких є заволодіння та утримання влади в усіх сферах життєдіяльності держави, а масова культура – ефективним механізмом формування ідентичності глобального споживача, через це в політиці зростає маніпулювання, яке дезорієнтує масову свідомість та прискорюється формування суспільств з розмитою національною ідентичністю, що є реальною загрозою розвитку національних держав.

Ключові слова: інформація, влада, державна безпека, критична ситуація, інформаційна війна, інформаційні технології, публічне управління.

Sytnyk Grygory Petrovych, Doctor of Sciences of Public Administration, Full Professor, Honored worker of Science and Technology of Ukraine, President of Scientific Institution of NGO "National Security Academy", Professor at the Department of Public Administration, of the Faculty of Philosophy Taras Shevchenko National University of Kyiv, 01033, Kyiv, Volodymyrska st., 60, room 326, tel.: (044)-239-31-23, e-mail: sgp1000@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-3083-5733>

THE INFORMATION COMPONENT OF CRITICAL (EMERGENCY) SITUATIONS IN THE CONTEXT OF STATE SECURITY

Abstract. It is shown that threats to state security are caused by various factors, for the systemic activation of which there are effective methods that involve the use of information technologies, in particular, the so-called "color" revolutions. Their goal is to generate critical situations, a characteristic feature of which is the rapid growth of tension between the subjects of social interactions, which leads to the transformation of potential dangers of state security into real ones. At the same time, the determining signs and causes of such situations today are the increasing role of mass communications and new technologies for their generation. An analysis of the scientific heritage allowed us to conclude that the information component of state security does not exist outside social interactions, during which information is exchanged between their participants. Their influence on each other can be both positive and negative, since the basis of interaction can be both community and the divergence of interests and goals of its participants, which creates the problem of identifying the dangers of state security. It has been established that the state power system has traditionally relied on economic resources and organized violence, but its modern structure is based on intelligence, therefore information has become the determining source of power, and the information space is an attribute of the existence of states, which is why the security of the information component of state

security is fundamentally important. Therefore, no matter what social class is in power, possession of a predominant share of economic wealth does not guarantee it state power, since an important factor for a stable stay in power is the stability of the social order, the destruction of which is the main danger to the state, therefore its support is its main function and determines its right to use the power component of power. It is proved that there is a growing influence on the power system of the media and communication, which often produce a stream of conflicting images, symbols, facts, therefore, the more information the control system uses, the more difficult it can become to get an idea of what is actually happening . At the same time, it has been shown that information wars with the use of the latest information technologies have become a reality, the main goals of which are to seize and hold power in all spheres of the life of the state, and mass culture is an effective mechanism for creating the identity of global consumption, therefore, manipulation is growing in politics that disorients the mass consciousness and accelerates the formation of societies with a blurred national identity, which is a real threat to the development of national states.

Keywords: information, power, state security, critical situation, information war, information technologies, public administration.

Постановка проблеми. Інформаційна складова взаємодії суб'єктів соціальних систем відображає їх ціннісні орієнтації, пріоритетні інтереси, мотиви їх поведінки в тих чи інших умовах їх буття (існування). Тому наявність засобів і способів, які дозволяють здійснювати цілеспрямований інформаційний вплив на соціальні об'єкти визначає можливості суспільства щодо вирішення соціальних конфліктів у процесі його еволюційного розвитку. Ефективність використання цих засобів і способів у кінцевому підсумку буде визначати й рівень державної безпеки. Водночас, соціальні проблеми завжди мають ту чи іншу інформаційну природу, оскільки циркуляція інформації в соціальних системах є базовою передумовою їх життєдіяльності та важливим джерелом влади. Відповідно, існують й досить ефективні інформаційні технології для системної активізації факторів, які є причинами дискримінації державної влади, її делегітимізації, обмеження державного суверенітету (підпорядкування зовнішньому впливу), порушення територіальної цілісності, руйнації конституційного ладу тощо. Можливість їх використання актуалізує важливість адекватної протидії загрозам державній безпеці, зокрема, розробки та реалізації заходів з підвищення стійкості держави до деструктивного інформаційного впливу у контексті загострення суспільно-політичних протиріч, що зумовлює системний аналіз тенденцій трансформації інформаційної компоненти критичних (надзвичайних) ситуацій у контексті забезпечення державної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Традиційно основними джерелами влади, а відтак і чинниками забезпечення державної безпеки розглядались багатство (економічні ресурси) та організоване насильство (у

різних їх комбінаціях) [1;2]. Роль інформації (знань), як джерела влади була відносно другорядною. Проте в індустріальну епоху її роль починає зростати, на що одним з перших звернув увагу англійський філософ Ф.Бекон. В сучасному суспільстві, яке Е.Тоффлер – американський філософ та один із авторів концепції постіндустріального суспільства, пропонував називати “суперіндустріальним”¹, дослідження ролі та місця інформації у контексті засобів і способів, які дозволяють здійснювати цілеспрямований владний вплив на соціальні об’єкти, постійно перебуває в колі наукового дискурсу [3-10]. Аналіз наявних досліджень дозволяє дійти висновку, що сьогодні дієздатні та сильні держави мають значно більше шансів подолати можливі критичні (надзвичайні) ситуації, зумовлені політичними, економічними та іншими чинниками зберігши при цьому свій суверенітет, територіальну цілісність та національну ідентичність. У даному випадку йдеться передусім про інформаційний компонент владного впливу на соціальні об’єкти при вирішенні соціальних конфліктів у процесі розвитку держав. Водночас, наявні наукові дослідження, недостатньо розкривають сучасні тенденції трансформації інформаційної компоненти вказаних ситуацій у контексті забезпечення державної безпеки, оскільки вони акцентують увагу головним чином на захисті інформації (кібербезпеці) або інформаційних війнах.

Метою статті є розкриття тенденцій трансформації інформаційної компоненти критичних (надзвичайних) ситуацій у контексті забезпечення державної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Згідно чинного законодавства під державною безпекою розуміється “захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво-важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру” [11]. Ці загрози зумовлені зовнішніми та внутрішніми факторами. Серед зовнішніх – наслідки глобалізації та інформаційної революції, які тісно пов’язані з міждержавним протиборством, зростанням транснаціональної злочинності, активізацією діяльності екстремістських організацій, інформаційними війнами та іншими чинниками. Значним є й спектр внутрішніх факторів: корупція у державних структурах; домінування “тіньових” груп “впливу”; некомпетентність політиків при прийнятті рішень з питань забезпечення державної безпеки та інші. Водночас існують ефективні методи активізації факторів, які є причинами загроз державній безпеці, які зазвичай передбачають використання інформаційних технологій, зокрема, так

¹ під ним він мав на увазі “складне та таке, що розвивається суспільство, засноване на самій передовій технології” (Тоффлер Е. Шок будущего: Пер. с англ. / Э. Тоффлер. — М.: ООО “Издательство АСТ”, 2002. — 557 с.)

званих “кольорових” революцій та мають своїм кінцевим наслідком генерування критичних (надзвичайних) ситуацій [4-6; 9;10].

Ті чи інші кризові ситуації є невід’ємним атрибутом соціальної системи та сприяють зміні якісно-кількісних характеристик її буття у руслі формування нової соціальної реальності. Вони розвиваються у часі та просторі, що дозволяє виокремити їх певні стадії, у тому числі ті, на яких можуть виникнути критичні (надзвичайні) ситуації для державної безпеки. Характерною особливістю останніх на відміну від кризових ситуацій, є те, що наслідки критичних (надзвичайних) ситуацій завжди негативні, а кризові ситуації, через амбівалентність їх властивостей, можуть мати як негативні так і позитивні наслідки. Крім того, в критичних (надзвичайних) ситуаціях стрімко зростає напруженість у відносинах між суб’єктами соціальних взаємодій, яка призводить до трансформації потенційних небезпек державній безпеці у реальні. При цьому визначальними рисами та причинами таких ситуацій сьогодні є зростання ролі масових комунікацій та нових технологій їх генерування, а відтак принципово важливою є акумуляція та системний аналіз інформації, мобілізація інтелектуального потенціалу політиків й управлінців як базової передумови напрацювання відповідних пропозицій і рекомендацій до управлінських рішень щодо забезпечення державної безпеки.

З іншого боку, в соціальних системах будь-яка інформація має об’єктивно-суб’єктивну природу. Її джерелом є пізнавальна діяльність людей та соціальних систем, тому інформаційний компонент державної безпеки, як явище не існує поза межами соціальних взаємодій в процесі яких між їх учасниками здійснюється обмін інформацією, а відтак і вплив один на одного, може бути як позитивний, так і негативний, оскільки основою цієї взаємодії може бути як спільність, так і розбіжність інтересів, цілей її учасників тощо. З огляду на це достовірність інформації не є її визначальною властивістю, а однією з вимог, що висуваються до неї з боку суб’єктів інформаційних відносин. Тому вказана інформація завжди є варіантною, що породжує проблему при оцінці ідентичності інформації наявним знанням, зокрема, при ідентифікації небезпек державній безпеці та, відповідно, формуванні адекватних управлінських рішень щодо реагування на вказані небезпеки. Актуальність вирішення цього завдання зумовлена тим, що в сучасних умовах інформація у процесі соціальних взаємодій стала визначальним фактором (джерелом) становлення тієї чи іншої системи владних відносин між її учасниками, хоча традиційно основними джерелами влади, а відтак і чинниками забезпечення державної безпеки розглядались багатство та організоване насильство у їх взаємозв’язку.

На початку XX ст. один із основоположників неомарксизму, італійський філософ А.Грамші вважав, що наявність економічних ресурсів не гарантує їх власникам державну владу, оскільки важливим чинником перебування при владі є згода на деякий соціальний порядок, справедливність

(доцільність) якого не заперечується переважною частиною членів соціуму. [12]. На важливості встановлення такого порядку та складності вирішення цієї проблеми акцентував увагу ще Аристотель, який розглядав її у контексті підвищення стійкості державного ладу та як один з засобів досягнення загального благополуччя [1]. Він зазначав, що багато законодавців, у тому числі ті, які мають на увазі встановлення аристократичного устрою, терплять невдачу не лише унаслідок того, що вони надають надто багато переваг заможним, але і тому, що прагнуть обійти простий народ, а відтак з часом із помилково зрозумілого блага, неминуче наступить справжнє зло, і державний лад губить швидше жадібність багатих, ніж простого народу [1, с. 511]. Тому щодо того, яким чином найкраще влаштувати життя для більшої частини держави, тобто яким має бути найкращий державний лад, на його думку “найбільшим благополуччям для держави є те, щоб його громадяни мали власність середню, але достатню; а в тих випадках, коли в одних дуже багато, інші ж нічого не мають, виникає або крайня демократія, або олігархія в чистому вигляді, або тиранія, саме під впливом протилежних крайнощів” [1, с.508].

Та найбільш системний аналіз концепту “соціальний порядок” виконав один із творців теорії суспільного договору, англійський філософ Т.Гоббс, який розглядав його у контексті стійкості держави (через це вона в науковому дискурсі отримала назву “Гоббсова проблема”). Він стверджував, що різниця між здібностями людей не настільки велика, щоб одна людина могла претендувати на яке-небудь благо для себе, а інша не претендувати на нього з таким саме правом, тому виникає рівність надій на досягнення цілей і “якщо дві людини бажають однієї і тієї ж речі, якою, проте, вони не можуть володіти удвох, вони стають ворогами. На шляху до досягнення їх мети... вони прагнуть згубити або підкорити один одного [2, с.93-94]. Тому він доходить висновку, що: “там, де немає влади, здатної тримати всіх в підпорядкуванні, люди не мають жодного задоволення... від життя у суспільстві... поки люди живуть без загальної влади, що тримає всіх їх в страху, вони знаходяться у тому стані, який називається війною, а саме у стані війни “всіх проти всіх” [2, с.95].

Таким чином, який би соціальний клас не перебував при владі володіння переважною часткою економічного багатства або контроль над ним не гарантує йому державну владу, оскільки важливим чинником стабільного перебування при владі є стійкість соціального порядку. Його руйнація, тобто відсутність суспільної злагоди щодо існуючого порядку речей є основною небезпекою для державності. Тому підтримка стійкості соціального порядку є головною функцією держави (органів державної влади), що обумовлює її право на використання силового компонента влади (поліції, спецслужб, збройних сил тощо), оскільки там, де немає влади, здатної тримати всіх в підпорядкуванні, настає стан війни всіх проти всіх. Водночас Е.Тоффлер довів, що якщо спочатку основою влади було насильство, а потім гроші та фінансова могутність, то сьогодні нею є знання та інформація, тобто сталася

фундаментальна зміна в співвідношенні насильства, багатства і знання, які перекривають переваги інших джерел влади та можуть не тільки служити для примноження багатства і сили, а й служать еліті для управління і контролю, внаслідок чого існуючі технології управління радикально змінюються, народжуються нові організаційні структури, що сучасне управління потребує нових стилів лідерства та інтуїції, які не притаманні бюрократу. При цьому він акцентує увагу на зростаючому впливі засобів масової інформації та комунікацій, які продукують потік суперечливих образів, символів і “фактів”, через це: “чим більше даних, інформації та знань використовується системою управління, чим більшою мірою ми стаємо “інформаційним суспільством”, тим складніше може стати для будь-кого, включаючи політичних лідерів, отримання уявлення про те, що відбувається насправді” [3, с.317]. Як зазначає Е.Тоффлер основною причиною цього є те, що у політичних кризах, всі сторони стануть використовувати “різні прийоми, засновані на маніпуляціях з інформацією, головним чином до того, як вона поступає в засоби масової інформації” [3, с.317]. Тому, з одного боку, якомога більша обізнаність стає насущною необхідністю для будь-якої влади, а з іншого – лише небагато заяв, повідомлень або “фактів” в політичному житті можуть вважати істиною, бо на них лежить відбиток протистояння у владних структурах, а повідомлення, поширювані засобами масової інформації, ще більше змінюють “факти” [3, с.331]. З огляду на це він констатує “пронирливі і хитрі політики і бюрократи відмінно знають, що дані, інформація і знання – це зброя противника, заряджена і готова вистрілити в боротьбі, що відбувається, за владу, яка складає основу політичного життя” [4, с.332].

У контексті сказаного доцільно згадати позицію одного із основоположників кібернетики, американського математика Н.Вінера, стосовно ролі систем комунікацій в сучасному суспільстві. На його думку, вони знаходяться в руках обмеженого класу багатих людей і тому висловлюють передусім його думки через це система комунікацій, яка повинна сприяти підтриманню або відновленню сталості суспільства потрапляє до рук тих, хто більш всього зацікавлений в грі за владу і гроші, тобто стає одним з основних чинників його диференціації [13, с.244-245]. Тому німецький філософ Е. Фромм стверджував, що політичні технології, озброєні засобами інформатики, можуть упевнено формувати громадську думку, маніпулювати суспільною свідомістю, а інформація може стати засобом інформаційного тиску і панування, а відтак ми живемо на порозі інформаційного імперіалізму [14]. І дійсно, як зазначає В.Пугач: транснаціональні актори “вимагають прилаштування управлінської діяльності держави до потреб транснаціонального капіталу, культивуючи, тим самим, транснаціонально-орієнтований управлінський клас – своєрідний адміністративний ресурс, чи навіть “обслуговуючий персонал”, “акторів поза суверенітетом” [7, с. 144]. На цьому тлі існує загроза маргіналізації національно-орієнтованої адміністрації,

націленої на захист інтересів держави. Водночас реальністю стали інформаційні війни з використанням новітніх інформаційних технологій, які відбуваються на національному, регіональному та глобальному рівнях основними цілями яких є заволодіння та утримання влади в усіх сферах життєдіяльності держави: політичній, економічній, військовій та інших [4-6; 9;10]. Так, В.Кіхтан та З.Качмазова стверджують, що вказані війни “здійюють на всьому просторі держави-мішені протягом тривалого часу з урахуванням всіх доступних механізмів, включаючи пропаганду, психологічні атаки всередині держави, а також дипломатичні кола – у всьому світі” [4, с.235]. При цьому, як зазначає Самохвалова В., обман виступає загальною методологією інформаційної війни, а “брехні буде все більше, і вона буде все більш уточненою, що вимагає більш розвинутої здатності мислення, наявності певної загальної моделі розуміння світу і раціональної поведінки, заснованої на здатності адекватної самоідентифікації. Проте сучасні інформаційні впливи спрямовані головним чином саме на руйнування, деформацію, фальсифікацію даних, людських здібностей і характеристик” [5, с.49].

На думку науковців феномен інформаційних війн набуває домінуючої форми активації і перебігу політичних, військових, економічних та інших конфліктів на національному та глобальному рівнях, а спектр методів їх ведення дуже широкий: “від медіавоєн за участю впливових корпорацій масмедіа до прямолінійних кібератак і впроваджень вірусів в комп’ютерні мережі реального або передбачуваного противника..., глобальні інформаційні технології виступають в ролі зброї нового типу” [6, с.87].

Таким чином, через битви за владу, основою якої є знання (інформація), перехід до нового типу урядування є драматичний, проте у будь-якому випадку, наявні системи управління вимушені перебудовуватися, бо сучасна її структура ґрунтується на інтелекті. Сьогодні як ніколи підтверджується позиція Ф.Бекона, що знання та могутність людини співпадають (її відображає загальновідомий афоризм: “знання – сила”). І в цьому контексті важливим є дослідження сутності влади, яка ґрунтується на компетентності та сприяє зростанню людини, яка на неї спирається. Їх виконав згаданий вище Е.Фромм, який стверджує, що з утворенням ієрархічно організованих суспільств, компетентність не обов’язково є невід’ємним елементом влади. Це стосується й сучасних демократичних суспільств, де влада людей може бути наслідком суми грошей, яку вони в змозі вкласти в передвиборну кампанію, а відтак між компетентністю і владою може не бути майже ніякого зв’язку [14]. Крім того, зазначає він мільйонам людей сьогодні дуже важко оцінити поведінку особи, яка обіймає владу, коли все, що їм відомо про неї, - це, скоріш всього її штучний образ, створений пропагандою, а повіривши у вигадку, люди втрачають здатність покладатися на власну думку та перестають бачити дійсність в її істинному світлі. Та які б не були причини втрати якостей, що становлять компетентність державних службовців, якщо її розглядати у контексті

забезпечення державної безпеки в умовах глобалізації виробничих та фінансових систем відбувається процес відчуження влади та проявляється тенденція формування “транснаціонального блоку” капіталістів, державних управлінців та інтелектуалів. Їх головною метою є побудова нового транснаціонального ладу та отримання надприбутків, і аж ніяк не захист національних інтересів. Як наслідок, предметом наукового дискурсу все частіше стає нездатність національної держави вирішувати завдання навіть у безпекових сферах діяльності та різноманіття постмодерністських проєктів типу “мережевого суспільства”, “космополітичної держави”, “глобального громадянства” та інших.

Так, оцінюючи спроможність держави адекватно реагувати на сучасні реалії, німецький соціолог та філософ У.Бек констатує, що європейці тільки, роблять вигляд, що існують Німеччина, Франція, Італія, тощо, але їх давно вже нема, так як немає усього того, на чому донедавна тримався національно-державний світ, а відтак національна держава давно перестала створювати загальний порядок взаємовідносин, що мав би містити у собі всі інші принципи поведінки, та нездатна давати відповіді на політичні виклики [15, с.7-11]. Близькою до нього є й думка британського соціолога З.Баумана, який стверджував є, що немає надії на державні установи, призначенням яких є забезпечення безпеки, оскільки “свобода державної політики невпинно руйнується новими глобальними силами” [16, с.199]. Він також вважав, що причинами цього є процеси дерегулювання соціально-економічних і політичних відносин, посилення ролі неконтрольованих чинників і тенденцій, наростання невизначеності, придушення проявів людського духу, які спонукали людей до суспільно-політичних перетворень. З ним повністю погоджувався французький соціолог та філософ Ж.Бодрійяр, на думку якого в сучасну епоху ідентифікація відбувається не через ідеологічну та політичну мобілізацію, а через доступ до задоволень, який контролюється, бо споживач отримує від фрагментованого культурного середовища специфічну ідентичність, яка є продуктом, що зійшов з конвеєра масової культури, а зростаюча множинність релігійної, етнічної тощо самоідентифікації знижує ступінь політичної мобілізованості громадян, перетворюючи їх в індивідуалізовану масу [17]. Тому сучасна масова культура є ефективним механізмом символічної інтеграції, який формує ідентичність глобального споживача, а в політиці зростає маніпулювання, яке дезорієнтує масову свідомість, внаслідок цього прискорюється формування суспільств з розмитою національною ідентичністю, тобто відбувається ерозія культурного коду, що є реальною загрозою соціальним порядкам та розвитку національних держав. Тому, на думку З. Баумана, глобалізація більш успішніша в розпалюванні міжобщи́нної ворожнечі, ніж у сприянні мирному співіснуванню громад [16, с.206].

Звичайно, мати одночасно бажаний рівень безпеки держави та добробуту кожної людини досить складно важко. Матеріальні потреби є величезною силою, яка тримає людину у контакті з повсякденною реальністю, а відтак індивіди, як правило, надають пріоритет своїм прагматичним цілям. Тому, як встановила М.Орел, в умовах активної генерації симулякрів, неефективність традиційних способів інтеграції та координації дій індивідів, сформувала проблемне поле конституювання соціальності сучасного типу, яка має забезпечити пошук оптимального балансу влади в трикутнику: індивід-суспільство-держава, що дає змогу мінімізувати небезпеки дезінтеграції суспільства та стійкості держави [18].

Таким чином, глобалізаційні процеси та інформаційні технології кардинально змінюють суспільне життя, ускладнюють систему владних відносин, генерують низку загроз для державної безпеки, здійснюють потужний вплив на людську природу та свідомість. Вказані чинники потребують адекватних управлінських рішень щодо забезпечення державної безпеки в основі яких, як правило, завжди нові знання. Тому в сучасну епоху дієздатність органів державної влади передусім залежить від того, наскільки вони використовують при підготовці своїх рішень рекомендації науковців, експертів, аналітиків, а також від інформаційного насичення цих рішень достовірною інформацією з питань забезпечення державної безпеки.

Висновки.

1. Загрози державній безпеці зумовлені різними факторами, для системної активізації яких існують різні методи, які передбачають використання інформаційних технологій та масових комунікацій й мають своїм кінцевим наслідком генерування критичних (надзвичайних) ситуацій, особливістю яких є стрімке зростання напруженості між суб'єктами соціальних взаємодій, що призводить до трансформації потенційних небезпек державній безпеці у реальні.

2. Інформаційний компонент державної безпеки не існує поза межами соціальних взаємодій в процесі яких між їх учасниками здійснюється обмін інформацією, але їх вплив один на одного, може бути як позитивний, так і негативний, оскільки основою взаємодії може бути як спільність, так і розбіжність інтересів та цілей її учасників, що породжує проблему ідентифікації небезпек державній безпеці.

3. Традиційно система державної влади спиралася на економічні ресурси та організоване насильство, але сучасна її структура ґрунтується на інтелекті, тому інформація стала визначальним джерелом влади, а інформаційний простір атрибутом буття держав, через що принципово важливою є належна його захищеність як передумова державної безпеки.

4. Який би соціальний клас не перебував при владі важливим чинником його стабільного перебування при владі є стійкість соціального порядку, руйнація якого є основною небезпекою для держави, тому його підтримка є її

головною функцією та обумовлює її право на використання силового компоненту влади, оскільки там, де немає влади, здатної тримати всіх в підпорядкуванні, настає стан війни всіх проти всіх.

5. Зростає вплив на державну владу засобів масової інформації та комунікацій, які продукують потік суперечливих фактів, тому чим більше інформації використовується системою управління, тим складніше отримати уявлення про те, що відбувається насправді, особливо в умовах інформаційних війн, цілями яких є заволодіння та утримання влади в усіх сферах життєдіяльності держави. Водночас масова культура є механізмом формування ідентичності глобального споживача, а в політиці зростає маніпулювання, яке дезорієнтує масову свідомість, внаслідок цього прискорюється формування суспільств з розмитою національною ідентичністю, що є загрозою соціальним порядкам та розвитку держави.

Перспективою подальших досліджень є аналіз чинників, які сприяють захисту інформаційної компоненти державної безпеки в критичних умовах.

Література:

1. Аристотель. Сочинения: В 4-х т. Т. 4 / Пер. с древнегреч.; Общ. ред. А. И. Доватура. – Москва: Мысль, 1983. — 830 с.
2. Гоббс Т. Левиафан, или материя, форма и власть государства церковного и гражданского [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.civisbook.ru/files/File/Gobbs.Leviafan.pdf>
3. Тоффлер Э. Метаморфозы власти: Пер. с англ. / Э. Тоффлер. – Москва: ООО “Издательство АСТ”, 2003. – 669 с.
4. Кихтан В.В., Качмазова З.Н. Информационная война: понятие, содержание и основные формы проявления // Вестник Волжского университета имени В.Н. Татищева. – № 2, Т. 2. – 2018. – С.228-235.
5. Самохвалова В.И. Глобальный мир как пространство современных информационных войн // Философия и общество. – № 4. – 2011– С. 33–49.
6. Мехтиева Н. Р. Информационные войны, как “цифровой” аспект глобализации // Век глобализации. № 3. –2017. – С. 77–89.
7. Пугач В.Г. Метаморфози управлінського ладу сучасної держави // Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління [Електронний ресурс]. – № 2 (4). – 2019. – С.138-145. – Режим доступу: DOI: <https://doi.org/10.32689/2617-9660-2019-4-2-138-145> [in Ukrainian].
8. Крошилин С.В. Информационные войны на микро и макроуровне и их влияние на экономическую безопасность // Национальные интересы: приоритеты и безопасность. – № 7 (100). – 2011. – С.46-50.
9. Інформаційний вимір гібридної війни: досвід України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Київ: НУОУ, 2017. – 104 с.
10. Литвиненко О.В. Спеціальні інформаційні операції та пропагандистські кампанії: Монографія. – Київ: ВКФ “Сатсанта”, 2000. – 222 с.
11. Закон України “Про національну безпеку України” // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

12. Грамши А., Лукач Д. Наука политики. Как управлять народом / пер. В.Дмитренко, Е.Молочковская, А. Орел и др. Москва: Алгоритм, 2017. – 336 с.
13. Винер Н. Кибернетика или управление и связь в животном и машине / Пер. с англ. И.В. Соловьева и Г.Н. Поварова; Под ред. Г.Н. Поварова. – 2-е издание. – Москва: Наука; Главная редакция изданий для зарубежных стран, 1983. – 344 с.
14. Фромм Эрих. Психоанализ и религия; Искусство любить; Иметь или быть? – Пер. с англ. Н.Петренко – Киев: Ника-Центр, 1998. – 400 с.
15. Бек У. Власть и ее оппоненты в эпоху глобализма. Новая всемирно-политическая экономия / Пер. с нем. А.Б.Григорьева, В.Д.Седельника; послесловие В.Г.Федотовой, Н.Н. Федотовой. – Москва: Прогресс-Традиция; Издательский дом “Территория будущего” (Серия “Университетская библиотека Александра Погорельского”), 2007. – 464 с.
16. Бауман З. Текучая современность / Пер. с англ. под ред. Ю.В.Асочакова. – СПб.: Питер, 2008. – 240 с.
17. Бодрийяр Ж. Общество потребления. Москва: Республика, Культурная революция, 2006.
18. Орел М.Г. Теоретичні основи державного управління у сфері політичної безпеки: монографія. Київ: Поліграф плюс – 2019. – 320 с.

References:

1. Aristotel, (1983). Sochinenija [Works] (Vols. 1-4). (A. Dovatura, Trans). Moscow: Mysl [in Russian].
2. Gobbs, T. Leviathan, ili materija, forma i vlast gosudarstva cerkovnogo i grazhdanskogo [Leviathan, or matter, form and power of the state of the church and civil] Retrieved from <http://www.civisbook.ru/files/File/Gobbs.Leviathan.pdf> [in Russian].
3. Toffler, Je. (2003). Metamorfozy vlasti [Metamorphoses of power]. Moscow: “Izdatelstvo ACT” [in Russian].
4. Khtan, V.V. & Kachmazova, Z.N. (2018). Informacionnaja vojna: ponjatie, sodержanie i osnovnye formy projavlenija [The information war: concept, content and main forms of manifestation].Vestnik Volzhskogo universiteta imeni V.N. Tatishheva – Bulletin of the Volga University named after V.N. Tatishcheva, 2, T. 2. pp.228-235 [in Russian].
5. Samohvalova, V.I. (2011). Globalnyj mir kak prostranstvo sovremennyh infomacionnyh vojn [The global world as a space of modern information warfare]. Filosofija i obshhestvo – Philosophy and Society, № 4. pp. 33–49 [in Russian].
6. Mehtieva, N.R. (2017). Informacionnye vojny, kak “cifrovoj” aspekt globalizacii [Information wars as a “digital” aspect of globalization]. Vek globalizacii – The Century of Globalization. 3. pp. 77–89 [in Russian].
7. Puhach, V.H. (2019). Metamorfozy upravlinskoho ladu suchasnoi derzhavy [Metamorphoses of the governing fret of a state sovereign]. Ekspert: paradyhmy iurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia – Expert: paradigm of the legal sciences and the sovereign governing, 2 (4). Retrieved from <https://doi.org/10.32689/2617-9660-2019-4-2-138-145> [in Ukrainian]
8. Kroshilin, S.V. (2011). Informacionnye vojny na mikro i makrourovne i ih vlijanie na jekonomicheskiju bezopasnost [Information wars at the micro and macro levels and their impact on economic security]. Nacionalnye interesy: priority i bezopasnost – National interests: priorities and security. № 7 (100). pp.46-50 [in Russian].
9. Informatsijnyj vymir hibrydnoi vijny: dosvid Ukrainy [Information dimension of hybrid warfare: Ukraine’s experience]. (2017). Proccedings from NUOU: Mizhnarodna naukovopraktychna konferentsiia – International scientific and practical conference. Kyiv. P. 104. [in Ukrainian].

10. Litvinenko, O.V. (2000). Spetsialni informatsijni operatsii ta propahandystski kampanii [Special information operations and advocacy campaigns]. Kyiv: VKF "Satsanta" [in Ukrainian].
11. Zakon Ukrainy "Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy" [The Law of Ukraine "On the national security of Ukraine"]. (2018. № 31, st.241). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine. Kyiv: Parlam. Vyd-vo. zakon.rada.gov.ua Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> [in Ukrainian].)
12. Gramshi, A., & Lukach, D. (2017). Nauka politiki. Kak upravljat narodom [Science politics. How to manage the people]. (V.Dmitrenko, E.Molochkovkaja, & A. Orel et. Trans). Moscow: Algoritm [in Russian].
13. Viner, N. (1983). Kibernetika, ili Upravlenie i svjaz v zhivotnom i mashine [Cybernetics or control and communication in animal and machine]. (I.V. Soloveva & G.N. Povarova. Trans). Moscow: Nauka; Glavnaja redakcija izdanij dlja zarubezhnyh stran [in Russian].
14. Fromm, Jerih. (1998). Psihoanaliz i religija; Iskusstvo ljubiti; Imet ili byt? [Psychoanalysis and religion; The art of loving; To have or to be?]. (N.Petrenko. Trans). Kyiv: Nika-Centr [in Ukrainian].
15. Bek, U. (2007). Vlast i ee opponenty v jepohu globalizma. Novaja vseмирno-politicheskaja jekonomija [Power and its opponents in the era of globalism. New World Political Economy]. (A.B.Grigoreva, V.D.Sedelnika; V.G. Fedotovoj & N.N. Fedotovoj. Trans). Moscow: Progress-Tradicija; Izdatelskij dom "Territorija budushhogo" (Serija "Universitetskaja biblioteka Aleksandra Pogorelskogo") [in Russian].
16. Bauman, Z. (2008). Tekuchaja sovremennost [Flowing Modernity]. (Ju.V.Asochakova. Trans). SPb.: Piter [in Russian].
17. Bodrijjar, Zh. (2006). Obshhestvo potreblenija [Consumer society]. Moscow: Respublika, Kulturnaja revoljucija [in Russian].
18. Orel, M.H. (2019). Teoretychni osnovy derzhavnoho upravlinnia u sferi politychnoi bezpeky [The theoretical foundations of public administration in the sphere of political security]. Kyiv: Polihraf plius [in Ukrainian].